

HET NIEUWE TWEEKAMERSTELSEL AFGEWOGEN

*Interview met Charles-Ferdinand Nothomb
Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers*

I. SAMENSTELLING

1. De Kamercommissie¹ berekende dat het aantal mandatarissen zou verminderen van 396 naar 393². Bij deze berekening heeft ze echter geen rekening gehouden met de afschaffing van het ministerieel dubbel mandaat noch met de constitutieve autonomie van de gewesten en gemeenschappen³. Wordt de publieke opinie hier niet misleid?

Een basisbeginsel van de hervorming van de instellingen was inderdaad het aantal mandatarissen niet te verhogen. We hebben een berekening gemaakt en kwamen op zo'n vierhonderd uit. Elke inflatie van het bestaande aantal was uitgesloten. Er was immers veel kritiek op het feit dat er meer Raden en dus meer mandatarissen zouden komen.

Er zijn twee andere beslissingen genomen : de onverenigbaarheid tussen het ambt van minister en parlementslid en de bepaling in verband met de constitutieve autonomie van de Raden van de deelstaten.

¹ Inleiding van de Eerste Minister voor de Kamercommissie voor de herziening van de Grondwet, voor de institutionele hervormingen en de regeling van conflicten, onder het voorzitterschap van de Heer Ch. F. NOTHOMB, *Gedr.St.*, Kamer, 1992-1993, nr.772/13, 2-29.

²

	Huidig aantal	Voorstel
Kamer	212	150
Senaat	184	50
Raden	0	193
Totaal	396	393

³ Door het toekennen van constitutieve autonomie aan de gewesten en de gemeenschappen kunnen zij hun aantal leden verhogen en onverenigbaarheden instellen.

De eerste beslissing kwam er op vraag van de Groenen : ministers die zowel op nationaal als op Europees niveau heel wat taken te vervullen hebben, kunnen moeilijk alle vergaderingen in het parlement bijwonen. Deze maatregel dient men dus niet te zien in het kader van de vermindering van het aantal mandatarissen, maar wel als een praktische herschikking binnen het systeem.

Wat de constitutionele autonomie betreft, valt het nog af te wachten wat de toekomst zal brengen. Het was vooral op vraag van de Franstaligen dat we dit beginsel hebben ingeschreven. Eerder dan gebaseerd te zijn op strikte juridische beschouwingen, was het ook hier een praktische oplossing in het kader van het zoeken naar een tweederde meerderheid voor de grondwetsherziening. Ik denk echter niet dat van deze mogelijkheid misbruik zal worden gemaakt, in die zin dat de Franstaligen een ongehoord aantal mandatarissen zouden toevoegen aan het huidige aantal.

2. *Professor Francis Delpérée bestempelt de samenstelling van de Senaat als "une occasion ratée"*⁴. *Wat is uw oordeel over de niet-paritaire samenstelling en de geografische spreiding?*

In theorie en volgens de principes van een zuivere federale staat had de Senaat paritair samengesteld moeten zijn. Dit werd evenwel niet aanvaard aan Vlaamse zijde omdat zij zo hun meerderheid zouden verliezen. De Vlamingen zijn overtuigde federalisten, maar als het er op aankomt... De Franstaligen vonden het een mooie constructie, maar moesten toegeven dat de minderheden met het systeem van de dubbele meerderheid dezelfde bescherming genoten. Beide partijen hadden hier gelijklopende belangen.

Het concept pariteit ligt ook moeilijk in de Belgische context. Paritaire vertegenwoordiging van de Gemeenschappen en de Gewesten? Dit lijkt logisch tussen Vlamingen en Franstaligen, maar wat met de Brusselaars en wat met de Duitstaligen? De Senaat is de Senaat. Ik begrijp dat mijn antwoord niet bevredigend is voor juristen, maar zo is het gebeurd. Het is opnieuw een compromis.

Nu wat betreft uw vraag over de geografische spreiding bij de samenstelling van de Senaat. In de praktijk is het zo dat de partijen een lijst voorbereiden waarin de geografische evenwichten gerespecteerd worden. Kijk maar wat er gebeurt met de Europese verkiezingen. De mandatarissen van mijn partij in het Europees Parlement komen respectievelijk uit Luxemburg, Luik en Brussel. Dit principe geldt eveneens voor de samenstelling van de regering.

⁴ Artikel 67, §1 N.G.W. zegt dat er 41 Nederlandstalige en 29 Franstalige senatoren zijn. De verdeling van het aantal senatoren tussen de gemeenschappen is dus proportioneel aan hun bevolking, met gegarandeerde vertegenwoordiging voor de Duitstalige Gemeenschap.

Is er dan geen juridische invulling van deze gewoonte?

Toch wel, er is een zekere bescherming. Vanuit elke provincie moet er tenminste één senator komen. De provincie Luxemburg valt dus niet uit de boot.

3. *“De ervaringen die met dit systeem van dubbel mandaat werden opgedaan, hebben ertoe geleid het nagenoeg eenparig af te wijzen. De politieke, deontologische en organisatorische problemen die er het gevolg van waren, hebben de incoherentie van het principe van het dubbel mandaat al te zeer in het licht gesteld⁵”.*

Als we deze stelling van de Heer Edward LEEMANS, oud-voorzitter van de Senaat, in beschouwing nemen, lijkt het ons onlogisch dat de afschaffing van het dubbel mandaat niet volledig is doorgetrokken.

Ik wil benadrukken dat het nodig is dat er een zeker contact blijft tussen de verschillende wetgevende vergaderingen. Er moeten, in een geest van gehechtheid aan België, mensen zijn die van de ene vergadering naar de andere gaan. Zij kunnen uitleggen wat er in de andere vergaderingen leeft. Men moet hierbij vaststellen dat er in iedere vergadering een specifieke cultuur bestaat, zelfs wanneer ze dezelfde samenstelling hebben.

Het was voor de parlementairen echter moeilijk om de twee mandaten op een efficiënte wijze uit te oefenen. Om die twee redenen werd het dubbel mandaat slechts gedeeltelijk afgeschaft.

Kan men niet verwachten dat het dubbel mandaat tot een schizofrene houding leidt?

Ik denk niet dat er sprake kan zijn van een schizofrene houding. De senatoren die rechtstreeks verkozen zijn, stemmen immers ook communautair en zijn ook de spreekbuis van hun gemeenschap. Zoals ik reeds vermeld heb, zijn die gemeenschapssenatoren ideaal om op de hoogte te blijven van wat er in de deelstaten leeft. De toekomst zal moeten uitwijzen hoe zij zich zullen gedragen.

⁵ LEEMANS, E., “Het tweekamerstelsel in een nieuw perspectief”, in : *Zeven knelpunten na zeven jaar staatshervorming*, ALEN, A. en SUTENS, L.P. (ed.), Brussel, Story-Scientia, 1988, 372 p..

II. BEVOEGDHEID

1. De nieuwe, getrapte bevoegdheidsverdeling tussen Kamer en Senaat zou wel eens tot conflicten aanleiding kunnen geven. Hoe zal men de afdwingbaarheid van de bevoegdheidsverdelende bepalingen bewerkstelligen?

Vooraleer men aan conflicten denkt, moet men het concreet werk van de beide kamers inzien. De Senaat stelt zich voorlopig nog de vraag omtrent de concrete invulling van haar nieuwe bevoegdheden. Zal zij zich als een rustige ontmoetingsplaats of als fervente beschermer van de belangen van de gemeenschappen ontplooiën?

Tussen Kamer en Senaat zijn er altijd spanningen geweest. Wat echter nieuw is, is dat de Kamer het laatste woord heeft in het grootste aantal aangelegenheden. Laten we dus eerst kijken naar de eventuele houding van de Kamer. Zal de Kamer zich ontpoppen als dé federale vergadering in tegenstelling tot de vergadering van de gemeenschappen? Of zal het blijven zoals het nu is : een gemengde vergadering met federale en regionale belangen? Regionale belangen zijn inderdaad zeer belangrijk in federale zaken: de begroting, de sociale zekerheid, NMBS. Dit zijn geen zuiver nationale aangelegenheden. De houding van de Kamer zal de houding van de Senaat bepalen.

Wat gebeurt er als een wet in strijd met de bevoegdheidsverdelende regels aan het totstandkomen is?

Voor de echte bevoegdheidsconflicten dient de parlementaire overleg-commissie. De werking ervan moet echter nog vastgelegd worden.

2. Sommige auteurs vrezen dat door een overdreven gebruik van zijn evocatie- en initiatiefrecht de Senaat het wetgevend werk zal afremmen en men zal terugvallen in de situaties van een bikameralisme met gelijklopende bevoegdheden.

Dat denk ik niet. Als de Senaat met veel voorstellen komt, zelfs politiek moeilijke voorstellen die daar de meerderheid hebben gekregen, kunnen zij inderdaad in de Kamer behandeld worden. Als er een overdreven activiteit komt van de Senaat, is de Kamer vrij om die als onbelangrijk te beschouwen.

Wat positief kan worden voor de Senaat is dat veel probleem dossiers die in de Kamer, omwille van tijdsgebrek, nog niet behandeld konden worden, nu in de Senaat grondig bestudeerd kunnen worden.

Zal het werk dan inhoudelijk werkelijk verschillen?

De parlementariër die zich eerder wil wijden aan grondig en tijdvergend onderzoek is waarschijnlijk beter op zijn plaats in de Senaat.

Op politiek vlak moet de Senaat constructief staan tegenover de ministers. Elke controle over de regering moet echter uitsluitend in de Kamer blijven.

III. MAATSCHAPPELIJKE WERKING

1. De Sint-Michielsakkoorden hebben eveneens een hervorming van het kiesstelsel meegebracht. Het apparenteringsquotum voor de Kamer werd gehalveerd (van 66% naar 33%). Hierdoor wordt de toegang tot het parlement voor de kleinere partijen vergroot⁶. Vreest U niet dat een groter aantal partijen ten nadele komt van de efficiëntie van het parlement ?

Maar er is toch een vermindering van het aantal verkozenen. Dus zult u geen grotere versnippering tussen de partijen krijgen.

Vaak worden de ingewikkelde compromissen in de Belgische politiek op de korrel genomen. Er zitten in de federale regering vier partijen van verschillende ideologische en communautaire strekking. Bij elke vorm van besluitvorming moet worden voldaan aan die verschillende sensibiliteiten. Zo worden in tal van wetten water en vuur verzoend.

Denkt U dat de invoering van een meerderheidsstelsel, zoals voorgesteld door de jurist SUETENS⁷ en de economist LEYSEN⁸, een oplossing kan bieden?

Er is een merkwaardige evolutie in België. De proportionele vertegenwoordiging is ingebouwd in onze politieke cultuur maar toch zie en

⁶ ALEN, A. en SUETENS, L.P., *Het federale België na de vierde staats hervorming*, Brugge, Die Keure, 1994, 156.

⁷ LEYSEN, A., *De naakte Staat*, Tielt, Lannoo, 1993, 73.

⁸ ALEN, A. En SUETENS, L.P., *o.c.*, 156.

hoor ik bij meerderen dat er een probleem is met het representatief stelsel en dat er iets moet veranderd worden.

Indien we het meerderheidsstelsel zouden invoeren, dan zou in Vlaanderen de C.V.P. aan de macht zijn, in Wallonië de P.S., en in Brussel de P.R.L. Hoe zou het land daarmee bestuurd worden?

Maar de stratificatie van de maatschappij is zo veranderd, dat ik me vragen stel over het proportionele stelsel. Het is eigenaardig te bedenken dat hoe verstandiger de bevolking wordt, hoe minder ze de complexiteit van het systeem begrijpt of aanvaardt. Het is eigenaardig, maar soms denk ik bij mezelf dat het zeer comfortabel is verkozen te zijn door het proportionele stelsel. In mijn kieskring zijn er drie verkozenen voor de Kamer : een socialist, een liberaal, en een christen-democraten. Ik ben die christen-democraat; mijn plaats is dan ook verzekerd. Maar dat is niet gezond. Het zou beter zijn dat ik elke keer moet vechten tegen iemand om te overleven.

Het grote voordeel van het proportionele stelsel - en daarom blijf ik er een voorstander van - is dat er, door de mogelijkheid voor kleinere partijen om in het parlement te komen, spanningen aan bod kunnen komen, die in de maatschappij leven. Kijk maar naar de regionalisten, VU en Rassemblement Wallon. Door hun aanwezigheid in het parlement kwam de staats hervorming in een stroomversnelling. De Kamer is een soort biologisch evoluerend lichaam. De burger ziet zichzelf vertegenwoordigd in de Kamer en dat is goed. Ik heb dan ook liever dat men voor ROSSEM stemt, dan dat men blanco stemt.

De andere wijziging in het kiesstelsel is de overname van de vroegere, grotere kieskringen van de Senaat door de Kamer. Wordt hiermee de afstand burger-politici niet vergroot?

Het gevaar is dat de mandatarissen afhankelijker worden van enerzijds de partijen (voor de plaatsen op de kieslijsten), en anderzijds van de pers. Men kan een groot aantal kiezers sensibiliseren door de media, en vooral door de televisie. Dat is belangrijk voor het overbrengen van ideeën, maar het directe contact dat de parlementsleden hadden met hun kiezers, zal verdwijnen.

Anderzijds wordt het parlements lid nu meer beschermd. Eenmaal men bekend is, staat men sterk en staat men ook onafhankelijker. Een kandidaat die 100.000 voorkeurstemmen krijgt, is onaantastbaar voor zijn partij . Er ontstaat dus een evenwicht.

Bij Europarlementsleden ligt het probleem anders. Het is niet aan de grote kiesomschrijvingen te wijten dat zij weinig contact hebben met de burgers, maar wel aan het feit dat de beslissingen die in het Europees Parlement worden genomen de Belgische bevolking minder direct raken.

2. *De Belgische federale staat kende een zeer eigen en unieke ontstaanswijze: het centrifugaal federalisme. Eén van de historisch verklaarbare neven-effecten van deze ontstaanswijze was de splitsing van de unitaire partijen. Een partij is vlugger gesplitst dan een land en haar instellingen gefederaliseerd zijn. Nu België echter ook zijn instellingen heeft hervormd, stelt zich een probleem. Indien we naar de klassieke federale voorbeelden kijken (V.S.A., Duitsland, ...), zien wij dat daar wél nog federale partijen bestaan die de federale belangen willen behartigen.*

Deze situatie inspireerde vooraanstaande juristen en denkers tot de volgende bedenking :

"Nu de nationale partijen verdwenen zijn, moet men zich ernstig afvragen, of parlementariërs die enkel en alleen uit communautaire partijen komen zich wel geroepen zullen voelen om in de nationale vergadering niet slechts plaats- en taalgebonden belangen te verdedigen die niet voor heel het land tellen." (DUMON en GANSHOF VAN DER MEERSCH)⁹.

Mijn generatie heeft een negatief verschijnsel van de staathervorming meegemaakt. Men moet die splitsing van de unitaire partijen in een historisch perspectief bekijken. Toen de institutionele vraagstukken aan bod kwamen, was het moeilijk de nationale partijen te behouden, vooral als men meermaals naar de verkiezingen ging met als belangrijk programmapunt de institutionele kwestie.

Nochtans is de bekommernis om de federale materies in de gesplitste partijen nooit verdwenen. De solidariteit bij het stemmen over bepaalde thema's is gebleven. Men zag dat ook in het parlement : de fracties van dezelfde ideologische strekking, maar van een verschillende taalgroep, zochten mekaar steeds op. Zelfs de regionalisten, die tenslotte gelijklopende belangen hadden. Ik zie dus een langzame wederopbouw van de bruggen die tussen de communautaire partijen opgeblazen waren. Ik denk echter dat er nog een aantal problemen zullen komen die een andere splitsing in de publieke opinie in België zullen veroorzaken, bijvoorbeeld ethische problemen.

Maar ik kan U zeggen dat wij in de Kamer een eerste stap hebben gezet. Bij de reorganisatie van de Kamer hebben wij verleden jaar éénparig een resolutie gestemd. Er wordt aan de politieke fracties gevraagd zich vanaf '93 aan te passen aan de toekomstige rol van de Kamer en aan het nieuwe constitutionele landschap. Dit wil zeggen dat wij ervoor hebben gezorgd dat de partijen die een tegenhanger hebben in de andere taalgroep, een secretariaat krijgen voor de uitwisseling van informatie en van gedachten.

We hebben er 20 jaar over gedaan om de totale splitsing door te voeren. Maar ik zie bij de jongeren dat ze in de Kamer aankomen en onmiddellijk naar de geestesgenoten van de andere taalgroep zoeken.

⁹ DUMON, F. en GANSHOF VAN DER MEERSCH, W., "Een federale Staat ...ja...maar.", R. W., 1993-1994, 97-99.

3. *"Is een ongewild gevolg van de staats Hervorming niet, dat niet de Kamer maar wel de Senaat hét parlementaire forum bij uitstek zal worden. Omdat de rechtstreeks verkozen senatoren voortaan volgens grotere Europese kiesomschrijving worden aangeduid, zullen alle partijen hun grote tenoren op de Senaatslijst zetten in de hoop zoveel mogelijk stemmen te vergaren. Krijgen we dan in de Kamer niet de tweederangspolitici en in de Senaat de zware kannonnen?" (Jos BOUVEROUX).*

Dat zou best kunnen. We zullen zien, maar kijk naar Europa. In het begin hebben de partijen hun zwaargewichten op de Europese lijst geplaatst, en na enkele jaren zijn die verkozenen teruggekomen naar waar de invloed ligt. Dat fenomeen zou zich dus bij de eerste verkiezingen voor de Senaat kunnen voordoen.

Maar er is een ander gevaar. De verschillende partijen zullen misschien hun tenoren op de Senaatslijst zetten. Zo zullen ze immers veel stemmen ronselen en hun positie in de Senaat veilig stellen. De meeste van deze zware kanonnen ambiëren echter een ministerambt en zullen dus het parlement moeten verlaten wegens onverenigbaarheid tussen het ministerambt en het parlementair mandaat. Er zullen dus plaatsvervangers komen, wat niet bevorderlijk zou zijn voor het imago van de Senaat en de kwaliteit van het parlementair werk. Uiteindelijk zal het zo zijn dat de zwaargewichten van de partijen altijd daar zullen terechtkomen waar de invloed ligt. De toekomst zal uitwijzen of die invloed in de Kamer dan wel in de Senaat ligt.

4. *Art. 56 N.G.W. stipuleert dat elke kamer recht van onderzoek heeft. Deze bevoegdheidsbepalende norm werd, na heel wat discussie op 3 mei 1880 (B.S., 5 mei 1880) ingevuld. De bevoegdheden daarin voorzien voor de onderzoekscommissies zijn dezelfde als die van de onderzoeksrechter.*

De werking van de onderzoekscommissies wekte echter de laatste tijd nogal wat wrevel. Vooreerst is er een belangrijke toename van het aantal voorstellen tot oprichting van onderzoekscommissies. Vaak gaat het hier om een oneigenlijk gebruik van die onderzoeksbevoegdheid, waar politieke profileren van de mandataris aan te pas komt.

Daarnaast wordt vaak het oorspronkelijke doel van dergelijke commissies uit het oog verloren. Vanuit de conclusies van het onderzoek zou men moeten overgaan tot wetgevend werk. Al te vaak stellen de commissies zich echter in de plaats van de rechter. De Rechterlijke Macht heeft hier bij monde van

Procureur-Generaal KRINGS¹⁰ reeds op gereageerd naar aanleiding van de werkzaamheden van de Bende-commissie.

Meermaals bleek eveneens dat de mediatieke belangstelling en de politieke kleuring het goede verloop van het gerechtelijk onderzoek in de weg stonden. De werkzaamheden van de vrouwenhandelcommissie waren hier een prangend voorbeeld van.

Wordt een hervorming van de Wet van 3 mei 1880 nu niet echt dringend?

Het is duidelijk dat er een probleem is opgedoken gedurende de laatste jaren omwille van het succes van de commissies. Er was met name het politiek succes en de mediatieke belangstelling rond de commissie "belast met het onderzoek naar de wijze waarop de bestrijding van het banditisme en het terrorisme georganiseerd wordt". Daarnaast was er ook het feit dat er problemen zijn gerezen in verband met de grenzen van hun bevoegdheden en bij het bepalen van hun taken.

Er worden momenteel maatregelen genomen om situaties zoals in de zaak TRANSNUCLEAR¹¹ te vermijden. Deze maatregelen zijn er tot nog toe niet via de wet gekomen, doch via het reglement van de onderzoekscommissies. In die zin hebben de onderzoekscommissies hun les geleerd. U mag ook niet vergeten dat personen die in opspraak komen, natuurlijk op allerlei manieren proberen baat te halen uit het feit dat er een onderzoekscommissie is. Nu gebeurt er eigenlijk iets pervers : iedereen wordt graag gehoord door een onderzoekscommissie in de hoop daar later in een gerechtelijke procedure voordeel uit te halen. Het is dus niet zo dat alleen de Kamer schuld treft.

Er zou hier dus zo snel mogelijk werk van moeten gemaakt worden?

Er werd reeds werk van gemaakt. Er is een uitgebreid verslag van een gemengde werkgroep Kamer en Senaat waarin concrete oplossingen staan.¹² Dit is echter in de vergeethoek terecht gekomen, omdat de Staatshervorming alle parlementaire energie vergde.

¹⁰ KRINGS, E, "Enkele beschouwingen betreffende rechtsstaat, scheiding der machten en rechterlijke macht", A. C., 1989-90, 3-45.

¹¹ De personen die in deze zaak betrokken waren, werden verhoord zowel in het kader van het gerechtelijk onderzoek, als voor de parlementaire onderzoekscommissie. Bij hun verwijzing naar de correctionele rechtbank riepen sommige tot hun verweer de schending van het verbod tot zelfincriminatie (art. 14 I.V.B.P.R. en art. 6 E.V.R.M.), wegens de verregaande vermenging tussen parlementair en gerechtelijk onderzoek; DUPONT, L., "Terugblik op het parlementair onderzoek", *Panopticon*, 1990, 461-483.

¹² Verslag Mouton-Landuyt, *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1991-92, nr. 561/1 en Senaat, B.Z. 1991-92, nr. 429/1.

5. Het parlement is al langer niet meer hét politieke centrum van het land. De belangrijkste beslissingen worden elders genomen.

Er is de verregaande delegatie van beslissingsmacht aan internationale instellingen.

Op het Belgische vlak, is er de consensus-politiek, waar de zogenaamde representatieve organisaties zoals vakbonden en ziekenfondsen hun eigen belangen veilig stellen. Deze politiek bleef haalbaar zolang er genoeg geld was om in de nodige compensaties te voorzien. Er werd in België echter meer wijn geschonken dan water.

Tenslotte en vooral is er de regering die steeds meer macht naar zich toetrekt. En wie benoemt de ministers? Niet de Koning, wel de partijvoorzitters.

Is het parlement eigenlijk nog meer dan een stem- en applausmachine voor de daden van de Uitvoerende Macht?

Ja natuurlijk. U hebt de media, de partijen en de regering : drie bedreigingen tegenover de soevereiniteit en almacht van het parlement.

De relatie met de media is zonder meer problematisch. De beelden die de burgers te zien krijgen, zijn die van ofwel lege stoelen ofwel een volle zaal waarin veel lawaai wordt gemaakt maar waar weinig interesse blijkt te bestaan voor het parlementair debat. De Senaat heeft het moeilijk om zich te profileren omdat er twee vergaderingen zijn : Kamer en Senaat. Door het feit dat de Kamer nu de politieke kamer wordt, zal de situatie niet verbeteren.

Ten aanzien van partijen en regering is het antwoord meer voor de hand liggend. De regering, zoals u weet, heeft meer en meer taken op zich genomen. Maar de regering blijft de emanatie van het parlement. U kan zeggen dat de partijen en hun voorzitters, de ministers en de parlementariërs benoemen. Maar de kern van de zaak blijft toch de volgende wetmatigheid: er zijn verkiezingen. Wie zal België regeren? De groepen die de meerderheid hebben in het parlement. Men kijkt naar de resultaten van de verkiezingen: de Koning doet dat, en de partijen ook. Alles wordt door de meerderheid bepaald, terwijl u zegt dat de partijen alles voorbereiden.

Maar wie zijn de partijen? Kijk naar het bureau van de P.S. of P.S.C.: het zijn tenminste voor de helft parlementsleden. En wie spreekt in het bureau? De ministers, de fractieleiders en de belangrijke mandatarissen. Beweren dat dat de plaats is waar beslissingen genomen worden, is verkeerd. Het is een plaats waar de informatie wordt gevehiculeerd : de basis geeft er zijn mening over de gang van zaken of over een partijlid, dat is alles.

Voor de studiecentra die de dossiers ten gronde voorbereiden geldt hetzelfde : er zitten verstandige jonge mensen in, maar ook parlementsleden.

Wat de regering betreft : een coalitieregering wordt samengesteld na onderhandelingen. Wie zit daar aan de ronde tafel? De partijvoorzitters, maar ook een meerderheid van parlementsleden van de partijen en deskundigen van de

studiecentra. Men stelt een programma op, dat aan de congressen wordt voorgesteld door ministers of parlementsleden, maar die congressen zijn slechts klankkasten. Zij beslissen niets : ze aanvaarden of niet. Na de investituur van de ministers wordt het regeerakkoord opgesteld. Het is de toepassing van wat reeds door de parlementsleden werd goedgekeurd. Daarom is het normaal dat de meerderheid volgt. Het is niet meer dan het spel minderheid-meerderheid. Als er een probleem is, roept de eerste minister in zijn ambtswoning de acht fractieleiders van de meerderheid samen (4 van de Senaat, 4 van de Kamer) om de kwestieuze vragen te behandelen. Deze 8 fractieleiders zijn leden van het parlement en bepalen samen het te voeren beleid. Dit gebeurt achter de schermen.

De Eerste Minister is de belangrijkste man van het parlement. Dat is de realiteit. Maar zijn belangrijkheid haalt hij uit de samenstelling van het parlement. Heeft hij geen meerderheid meer, dan wordt hij vervangen. Het feit dat in de toekomst de regering zal samengesteld zijn in functie van de Kamer alleen, zal de rol van de fractieleiders in de Kamer vergroten.

Natuurlijk, zolang er 4 fractieleiders nodig zijn om een meerderheid te vormen, zijn zij individueel niet zo belangrijk. Voor de toekomst stelt zich de vraag wat het profiel moet zijn van de voorzitters van de politieke partijen? Persoonlijk vind ik dat de partijvoorzitters in de Kamer moeten zetelen : Vandembroucke, Busquin, Verhofstadt, Gol en Van Hecke zijn hier aanwezig. Spijtig genoeg zit de partijvoorzitter van de PSC niet in de Kamer. De functie van voorzitter is belangrijk in de partij: voorbereiding van de verkiezingen, organisatie van de partij, selectie van de mensen. Dat is de kern. Het feit dat de groep kleiner zal zijn in de toekomst zal dat beter aantonen.

Ik verwerp de idee dat wij de macht verloren hebben.

IV. NIEUWE CONCEPTEN

1. Waarom is er in de nieuwe Grondwet geen sprake van de Europese Gemeenschap? Is supranationaliteit dan niet fundamenteel genoeg om de gevestigde jurisprudentiële regel grondwettelijk te bevestigen?

Er bestaat een artikel dat ons het recht verleent een deel van onze soevereiniteit af te geven, maar over de Europese Gemeenschap zelf is er inderdaad geen sprake.

Er is wel een poging geweest. De Kamer heeft een wetsvoorstel goedgekeurd van Mevrouw NEYTS-UYTTEBROECK over de suprematie van internationale normen en europees rechterlijke beslissingen.¹³ Dat is in de Senaat vastgelopen. Daarin werd het woord "Europees" vermeld.

¹³ *Gedr. St.*, Kamer, 1992-93, nr. 626/1.

2. Welke inhoud geeft U aan het begrip "federale loyaliteit" (art.143 §1 N.G.W)?

Het is een woord dat psychologisch belangrijk is om eraan te herinneren dat in een federale Staat bepaalde spelregels geëerbiedigd moeten worden.

Het is een soort van gedragsregel, een belofte die men doet om naar best vermogen de plichten in de praktijk te brengen zowel t.a.v. gemeenschappen, gewesten als federale overheid.

Maar uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat het in ieder geval geen nieuwe regel is die kan worden afgedwongen voor het Arbitragehof.

3. Kan U ons nog een woordje zeggen over de centrale commissie? Hoewel deze de bedoeling had om het absentisme tegen te gaan, kan men zich de vraag stellen of zij niet een nieuwe achteruitgang betekent van de reeds tanende kracht van het Parlement?

Neen, het is een aanpassing aan de realiteit. Absenteïsme op de banken in de laatste discussie na de commissievergaderingen en na het verslag is een verschijnsel dat reeds in de 19e eeuw bestond. Ik probeer sinds jaren uit te leggen dat het niet nodig is dat wij met 212 zijn om te luisteren naar de zoveelste uiteenzetting die reeds plaatsvond in de commissie.

Achthonderd wetsvoorstellen, vijftig wetsontwerpen, besprekingen en iedereen moet aan het woord komen. Het is onmogelijk dat tweehonderd parlementsleden zich uitspreken over achthonderd wetsvoorstellen. Iedereen wenst zich trouwens niet over elk voorstel uit te spreken. Ook bij de stemverklaringen komt niet iedereen aan bod. Als elk parlemenstlid komt zeggen waarom hij ja of nee stemt, zijn wij verloren. We zouden zelfs voor de minst belangrijke wet uren aan het stemmen zijn.

De openbare vergadering is een laatste belangrijke formaliteit. Een uiteenzetting geven is hier echter niet meer nodig om de anderen te overtuigen. Het is dan te laat. Indien we een ander beeld zouden schetsen, zouden we niet eerlijk zijn.

Voor de parlementsleden zelf is de impact veel groter wanneer ze iets in een beperkte commissie van 23 leden zeggen waar alle partijen aanwezig zijn met een quorum. Na verloop van de vergadering, vraagt men de verslaggever een korte synthese van de werkzaamheden te geven. Tot nu toe is dit experiment met de centrale commissie in mijn ogen zeer goed verlopen. Er werd éénparig gestemd voor de resolutie. De gewoonte, die een belangrijke rol speelt, zal moeten aantonen dat het een redelijk systeem is.

Moeten we de regulering niet overlaten aan technokraten?

De beroepsjuristen hier in het parlement vervullen een essentiële rol in het legislatief werk. Zij geven aan iedereen de zekerheid dat het accuraat behandeld wordt. Als er wantrouwen zou bestaan over hun onpartijdigheid en de be-woordingen van een verslag, zouden we veel tijd verliezen met alles opnieuw in vraag te stellen.

Interview : Charles-Antoine Leunen, Alec Machiels, Stéphanie Rutten, Pascal Weerts

Bijlage : de nieuwe bevoegdheidsverdeling tussen Kamer en Senaat

	Exclusief Kamer (art. 74)	Bicameraal (art. 77)	Optioneel bicameraal¹⁴
Wetgevende functie	<ul style="list-style-type: none"> •Begroting en rekeningen¹⁵ •Legercontingent •Verlenen van naturalisaties¹⁶ •Wet op de inbeschuldigingstelling van Ministers op nationaal niveau •Ratificatie van verdragen 	<ul style="list-style-type: none"> •Bijzondere meerderheids-wetten •Grondwetsherziening •Samenwerkingsakkoorden •Arbitragehof •Raad van State 	•...al het overige
Controlefunctie	<ul style="list-style-type: none"> •Interpellatierecht •Moties van wan- of ver-trouwen 	<ul style="list-style-type: none"> •Recht van onderzoek •Vragenrecht¹⁷ 	
Government making power	<ul style="list-style-type: none"> •Constructieve motie van wantrouwen 		
Andere		<ul style="list-style-type: none"> •Beurtelinge benoeming van raadsheren bij het Hof van Cassatie en de Raad van State 	

¹⁴ Het optioneel bicameralisme is in zijn procedure een mengsel van initiatief- en amenderingsrecht. In elk geval is het de Kamer die het laatste woord heeft. De Senaat geeft advies bij belangenconflicten tussen de wetgevende vergaderingen.

¹⁵ Begrotingen en rekeningen behoren tot de exclusieve bevoegdheid van de Kamer, de Senaat bepaalt echter haar eigen dotatie.

Zogenaamde programmawetten en begrotingsruiters vallen ook onder het optioneel bicameralisme aangezien zij een materiële inhoud hebben.

¹⁶ Met 'verlenen van naturalisaties' wordt geenszins de wetten bedoeld in artikel 4 NGW die de modaliteiten vaststellen tot het verwerven of verliezen van de Belgische nationaliteit.

¹⁷ Bij het vragenrecht van de Senaat valt op dat er geen politieke sanctie aan verbonden kan zijn.